

Anita Wiśniewska

Wdrażanie projektów miękkich finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego w Wielkiej Brytanii – na przykładzie regionu South West

1. Priorytety i zakres funkcjonowania EFS-u w Wielkiej Brytanii

Europejski Fundusz Społeczny (*EFS*) utworzono w 1957 roku, na podstawie artykułu 123 Traktatu o EWG, jako pierwszy fundusz strukturalny Wspólnot Europejskich. W praktyce został po raz pierwszy zastosowany już w 1960 roku¹. Utworzony został jako instrument polityki społecznej Wspólnoty Europejskiej w celu wspierania inicjatyw na rzecz rozwoju kształcenia zawodowego, tworzenia nowych miejsc pracy oraz ponownego włączania bezrobotnych do aktywnego życia zawodowego². EFS do dnia dzisiejszego ewoluował wielokrotnie w celu dostosowania się do szybko zmieniającej się sytuacji polityczno-gospodarczej Europy, jak i do nowych wyzwań polityki zatrudnienia. Na mocy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 lipca 1999 roku w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego, wspiera on i uzupełnia krajowe działania związane z tworzeniem wieloletnich krajowych

---

¹ *Historia Europejskiego Funduszu Społecznego*, Krajowy Ośrodek Szkoleniowy Europejskiego Funduszu Społecznego, <http://www.koszeffs.pl/?cat=efs&page=main&id=4> z dnia 24.03.2006.

² W. Głuch, *Słownik Unii Europejskiej*, Wyd. Europa, Wrocław 2003, s. 60.

planów w dziedzinie zatrudnienia³. Poszczególnymi dziedzinami wskazanymi w rozporządzeniu są:

- rozwój aktywnej polityki rynku pracy, służącej zapobieganiu i zwalczaniu zarówno krótkiego jak i długotrwałego bezrobocia;
- promowanie równych szans dostępu do rynku pracy i zapobieganie wykluczeniu społecznemu;
- rozwój systemów edukacyjnych, szkoleniowych oraz doradczych w ramach polityki kształcenia ustawicznego;
- promowanie przystosowania pracowników do wymagań rynku pracy i promowania przedsiębiorczości;
- poprawy udziału kobiet na rynku pracy⁴.

Wdrażanie EFS-u odbywa się na całym obszarze Wielkiej Brytanii w ramach Celu 1, 2 i 3 (*Objectives 1, 2, 3*) polityki strukturalnej Unii Europejskiej na lata 2000-2006 oraz Inicjatywy Wspólnoty EQUAL⁵.

Cel 1, czyli promowanie rozwoju strukturalnego dostosowania w regionach zapóźnionych, których zamożność mierzona poziomem PKB na mieszkańca jest niższa niż 75% przeciętnej tego wskaźnika dla UE, obejmuje następujące obszary: Kornwalii, Wyspy Scilly, Południowy Yorkshire oraz region Mereyside (Walia), Zachodnia Walia i region Valleys⁶.

---

³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 lipca 1999r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego (Dz. U. WE, 1999, L 213).

⁴ T. Kierzkowski, *Zarządzanie funduszami strukturalnymi w Anglii*, Polska Agencja Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2001, s. 57.

⁵ E. Dynia, *Integracja europejska. Zarys problematyki*, LexisNexis, Warszawa 2003, s. 132.

⁶ *European Structural Funds Objectives 1 and 2 2000-2006*, Department of Trade and Industry, London 2000.

Cel 2, obejmujący ekonomiczną i socjalną transformację obszarów o zaburzonej strukturze gospodarki, wdrażany jest na całym obszarze Anglii, z wyjątkiem regionów: Północno-Zachodniego oraz Południowo-Wschodniego; we wschodniej Walii (ale nie jest finansowany z EFS-u) oraz we wschodniej, zachodniej i południowej Szkocji⁷.

Cel 3 (horyzontalny) realizowany jest w obszarach nie objętych Celem 1 i służy wspieraniu działań dotyczących adaptacji i modernizacji systemów edukacyjnych, szkoleniowych oraz zatrudnienia, bez naruszania specyficznych cech każdego regionu. W przeciwieństwie do Celów 1 i 2, realizacja Celu 3 w całości finansowana jest z EFS-u⁸.

Zadaniem finansowanej przez EFS Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL jest wspieranie współpracy międzynarodowej w zakresie promocji nowych sposobów zwalczania wszelkich form dyskryminacji i nierówności na rynku pracy, zarówno wobec osób zatrudnionych, jak i poszukujących pracy⁹.

Kierunki działań zawarte w wytycznych dla EFS-u (realizowanego w ramach Celu 3) obejmują pięć następujących obszarów:

1. Aktywne polityki rynku pracy,;
2. Równe szanse na rynku pracy i promowanie „włączenia” społecznego;
3. Kształcenie ustawiczne;

---

⁷ *The European Structural and Cohesion Funds, Annex C*, Department of Trade and Industry, <http://www.dti.gov.uk/europe/structural.html> z dnia 05.04.2006.

⁸ E. Latoszek, *Finansowanie rozwoju regionalnego w Unii Europejskiej i skutki włączenia Polski do polityki regionalnej*, „Sprawy Międzynarodowe”, 4/1999, s. 66.

⁹ T. Kierzkowski, *Zarządzanie...*, dz. cyt., s. 57.

4. Dostosowanie i przedsiębiorczość;
5. Polepszanie udziału kobiet w rynku pracy¹⁰.

Wymienione powyżej obszary działania EFS, bezpośrednio przekładają się na założenia Europejskiej Strategii Zatrudnienia, wyznaczającej priorytetowe cele unijnej polityki zatrudnienia.

Tabela 1. Odniesienie wytycznych Europejskiej Strategii Zatrudnienia do zakresu EFS

Obszar działania EFS	Wytyczne Europejskiej Strategii Zatrudnienia (EES GLs)
Aktywna polityka rynku pracy	GL1 Aktywne i zapobiegawcze działania w stosunku do bezrobotnych i biernych zawodowo, GL5 Wzrost podaży pracy i promocja aktywnego starzenia się, GL8 Uczynienie pracy płatną,
Równe szanse na rynku pracy i promowanie „włączenia” społecznego	GL5 Wzrost podaży pracy i promocja aktywnego starzenia się, GL7 Wspieranie integracji i zwalczanie dyskryminacji osób niepełnosprawnych na rynku pracy.
Kształcenie ustawiczne	GL4 Promocja rozwoju kapitału ludzkiego i kształcenia się przez całe życie, GL5 Wzrost podaży pracy i promocja aktywnego starzenia się.
Dostosowanie i przedsiębiorczość	GL2 Tworzenie miejsc pracy i przedsiębiorczość, GL3 Promocja adaptacyjności i mobilności na rynku pracy, GL5 Wzrost podaży pracy i promocja aktywnego starzenia się.

¹⁰ *ESF 2000-2006, Objective 3, Operational Programme for England and Gibraltar, Annual Implementation Report, London 2004, s. 8.*

Polepszenie udziału kobiet w rynku pracy	GL5 Wzrost podaży pracy i promocja aktywnego starzenia się, GL6 Równość płci
--	---

Źródło: 2005 Applications Guide – Guidance for applicants, <http://www.esf.gov.uk>

Priorytet 1. Aktywne polityki rynku pracy.

Realizacja tego priorytetu ma służyć przede wszystkim zapobieganiu i zwalczaniu bezrobocia, w tym także bezrobocia długoterminowego oraz ułatwieniu wejścia osób bezrobotnych i młodych (w tym absolwentów) na rynek pracy. Tak zdefiniowany kierunek działań obejmuje realizację następujących typów projektów:

- Rozwijanie i zwiększanie umiejętności osób młodych, dorosłych i osób starszych włączając bezrobotnych;
- Poszerzanie dostępu do ośrodków kształcenia, systemów informacyjnych i komunikacyjnych;
- Rozwój systemów doradztwa i planowania zawodowego, Rozwój systemów kształcenia dorosłych oraz ośrodków „Community Education”;
- Wspieranie osób powracających na rynek pracy, szczególnie na obszarach o wysokim i długotrwałym bezrobociu;
- Zindywidualizowane podejścia do osób bezrobotnych;
- Rozwój partnerstw lokalnych, zwiększanie ilości projektów w których udział biorą zróżnicowani partnerzy;
- Integracja ludzi młodych z życiem zawodowym;
- Opracowywanie indywidualnych programów szkoleń, wspomagających powrót do pracy bądź znalezienie nowego miejsca pracy;

- Wspieranie działalności Centrów Pracy (*Jobcentre's Plus*);
- Zapewnienie profesjonalnej opieki dla dzieci osób poszukujących pracy, biorących udział w szkoleniach i uczących się w ramach realizowanych projektów¹¹.

Priorytet 2. Równe szanse na rynku pracy.

Podstawowym celem działań tego priorytetu jest likwidacja barier utrudniającym jednostkom i grupom zawodowym dostęp do kształcenia i zdobycia pracy, bez względu na wiek, płeć i pochodzenie. Projekty, które realizują te założenia to m.in.:¹²

- Pomoc w pokonywaniu barier; poszerzanie i rozwijanie możliwości podjęcia zatrudnienia;
- Wspieranie programów skoncentrowanych na szkoleniach zawodowych i doradztwie;
- Poprawa szans zatrudnienia osób starszych;
- Poszerzanie dostępu do ośrodków kształcenia, systemów informacyjnych i komunikacyjnych;
- Identyfikacja potrzeb szkoleniowych osób zagrożonych wykluczeniem z rynku pracy;
- Społeczna i zawodowa integracja osób zagrożonych wykluczeniem z rynku pracy;
- Promowanie działań na rzecz ludzi młodych o niskich kwalifikacjach oraz osób niepełnosprawnych¹³.

---

¹¹ *2005 Applications Guide – Guidance for applicants, ESF policy fields*, strona rządowa, <http://www.esf.gov.uk>, s. 13.

¹² T. Kierzkowski, *Zarządzanie funduszami...*, s.60.

¹³ *2005 Applications...*, dz. cyt., s. 15.

Do grup szczególnego ryzyka zalicza się tutaj m.in.:

- osoby niepełnosprawne;
- mniejszości narodowe;
- byłych więźniów;
- bezdomnych;
- uchodźców¹⁴.

Szczegółowo określone grupy społeczne można znaleźć w wytycznych Programu Operacyjnego, określających tzw. miary (*Measures*) do poszczególnych działań.

Priorytet 3. Kształcenie ustawiczne

Dynamiczny postęp w dziedzinie technologii, informacji i komunikacji powoduje powstanie potrzeby stałego podnoszenia kwalifikacji pracowników. Rozwój środowiska pracy z wykorzystaniem nowych możliwości związanych z rozwojem *know how*, staje się wymogiem ciągłego doksztalcania się¹⁵. Realizacja tego priorytetu odbywa się dzięki następującym typom projektów:

- Wspieranie i rozwój idei instytucji Uniwersytetu dla Przemysłu (*University for Industry*)¹⁶;

---

¹⁴ *Operational Programme for England and Gibraltar, Objective 3, 2000-2006*, Department for Education and Employment, London 2000, s. 25-27.

¹⁵ B. Mrówka, *Kształcenie ustawiczne a doskonalenie umiejętności profesjonalnych*, „Studia Europejskie”, Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego, 3/1999, s. 113.

¹⁶ University for Industry – instytucja nowego typu, mająca na celu kształcenie i podnoszenie kwalifikacji poprzez zastosowanie najnowszych technologii; możliwość kształcenia przez Internet i nowoczesne technologie komunikacyjne. Źródło: *The Learning Age – a renaissance for a new Britain*, Chapter 1, Section 3, *The University for Industry*, <http://www.lifelonglearning.co.uk/greenpaper/ch1003.htm> z dnia 1.04.2006.

- Poprawa systemów doradczych i informacyjnych dla dorosłych;
- Zwiększanie dostępu do szkolnictwa wyższego;
- Zwiększanie elastyczności kształcenia dla osób pracujących, w szczególności osób o słabych kwalifikacjach;
- Poszerzanie dostępu do ośrodków kształcenia, systemów informacyjnych i komunikacyjnych;
- Orientacja pomocy na osoby zamieszkałe w słabiej rozwiniętych społecznościach i zagrożone utratą pracy
- Rozwój kwalifikacji, wykorzystywanych w dotychczasowym miejscu pracy;
- Wzmacnianie powiązań pomiędzy uczelniami wyższymi a pracodawcami;
- Wspieranie potencjału ludzkiego w sektorze nauki, badań i technologii;
- Wykorzystanie technik informatycznych i nowoczesnych kanałów komunikacyjnych;
- Wspieranie instytucji certyfikacyjnych, w zakresie zasobów ludzkich;
- Indywidualne rozpoznawanie potrzeb i pomoc w pokonywaniu barier w funkcjonowaniu na rynku pracy¹⁷.

Priorytet 4. Dostosowanie i przedsiębiorczość.

Zasadniczym celem tego priorytetu jest promowanie przedsiębiorczości, szczególnie w regionach dotkniętych kryzysem gospodarczym. W ramach tego kierunku działań, wspierane są następujące typy projektów:

- Podnoszenie efektywności pracowników;
- Wspieranie i rozwój idei instytucji Uniwersytetu dla Przemysłu;
- Wspieranie strategii mających na celu identyfikację i zaspokajanie potrzeb w zakresie nowych umiejętności;
- Szkolenia trenerów;
- Identyfikacja i dostarczanie kwalifikacji związanych z globalną konkurencyjnością;
- Wspieranie wzrostu zatrudnienia, w tym samozatrudnienia;
- Rozpoznawanie zmian na rynku pracy, w skali krajowej, regionalnej i lokalnej;
- Kształtowanie umiejętności pracowników w celu przystosowania do zmian technologicznych i ekonomicznych;
- Wspieranie rozwiązań mających na celu zmianę organizacji pracy¹⁸.

Priorytet 5. Polepszanie udziału kobiet w rynku pracy.

Realizacja tego priorytetu to przede wszystkim działania ukierunkowane na promowanie karier zawodowych kobiet oraz redukcję różnic i barier utrudniających kobietom funkcjonowanie na rynku pracy¹⁹. Typy projektów:

- Wspieranie krajowej strategii zapewnienia opieki nad dziećmi;
- Identyfikacja i wspieranie potrzeb szkoleniowych kobiet,

---

¹⁷ 2005 Applications..., dz. cyt., s. 16.

¹⁸ T. Kierzkowski, Zarządzanie..., dz. cyt., s. 61.

¹⁹ Tamże, s. 62.

Zapewnienie działań informacyjnych, edukacyjnych i doradczych w zakresie kariery zawodowej;

- Specyficzne formy zatrudnienia, stwarzające możliwość podjęcia pracy przez matki wychowujące małe dzieci;
- Szkolenia dla trenerów rozpoznających i badających wpływ płci na funkcjonowanie na danym stanowisku;
- Poprawa perspektyw zawodowych dla samotnych matek;
- Poszerzanie dostępu do ośrodków kształcenia, systemów informacyjnych i komunikacyjnych²⁰.

Cele 1 i 2, realizowane są w oparciu o Jednolite Dokumenty Programowe (*Single Programming Document*), opracowywane dla każdego z 9 regionów i dostępne w poszczególnych Biurach Rządowych.

Wszystkie projekty realizowane w ramach EFS, realizujące założenia Celu 3, opierają się na następujących dokumentach programowych:

- **Ramy Odniesienia Polityki Zatrudnienia** – (*Policy Frame of Reference*) – wytyczne pokazujące priorytetowe obszary działania EFS w ramach wszystkich trzech celów polityki strukturalnej UE, a także zapewniające koordynację działań finansowanych z EFS-u z politykami unijnymi i krajowymi w zakresie rozwoju zasobów ludzkich oraz zatrudnienia²¹.
- **Dokument Podstawy Wsparcia Wspólnoty dla Wielkiej Brytanii** – (*The Objective 3 Community Support Frame-*

---

²⁰ 2005 Applications Guide..., dz. cyt., strona rządowa, <http://www.esf.gov.uk>, s. 19.

²¹ T. Kierzkowski, *Zarządzanie...*, dz. cyt., s. 58.

work for Great Britain – CSF) – określa kierunki i wysokość wsparcia ze strony funduszy strukturalnych na realizację zamierzeń rozwojowych. Zawiera m.in. strategię i priorytety działań Funduszy i państwa członkowskiego, ich w skwantyfikowane cele szczegółowe, wielkość wkładu Funduszy i innych środków finansowych (dla każdego priorytetu i roku). Określenie tych wytycznych możliwe jest dzięki ogólnokrajowym konsultacjom prowadzonym przez brytyjskie Ministerstwo Edukacji i Zatrudnienia (*Department for Education and Employment*, obecnie przemianowany na *Department for Education and Skills*²²). CSF wdrażany jest za pomocą programów operacyjnych. Dokument ten zawiera także szczegółowe analizy potrzeb brytyjskiego rynku pracy.

- **Program Operacyjny Celu 3** – (*ESF Objective 3 Operational Programme*) – służy realizacji Podstaw Wsparcia Wspólnoty (CSF). Program ten rozwija cele CSF, określa kierunki, priorytety, działania i wysokość środków przeznaczonych na poszczególne działania²³.

- **Uzupelniający Dokument Programowy/Uzupelnienie Programu** – (*Programming Complement*). Jest to dokument przedstawiający strategię realizacji celów zdefiniowanych w programie operacyjnym. Zawiera szczegółowy opis

---

²² Strona rządowa Ministerstwa Edukacji i Umiejętności zawodowych: <http://www.dfes.gov.uk/> z dnia 4.04.2006.

²³ *Operational...*, dz. cyt., s. 7.

działań przewidywanych do realizacji w ramach poszczególnych priorytetów programów operacyjnych²⁴.

2. Ramy instytucjonalne EFS w Wielkiej Brytanii

W przypadku Celów 1 i 2 instytucjami wdrażającymi są Biura Rządowe działające w każdym z angielskich regionów. Różnice występują w realizacji Celu 3, dla którego dokumenty programowe przygotowywane są wspólnie przez angielskie władze tj. Ministerstwo Edukacji i Zatrudnienia (*Department for Education and Employment*) – przemianowane obecnie na Ministerstwo Pracy i Emerytur (*Department for Work and Pension*), władze szkockie – *Scottish Executive* oraz władze walijskie – Narodowe Zgromadzenie Walii (*The National Assembly Government for Wales*)²⁵. Bezpośrednie wdrażanie odbywa się na podstawie Programów Operacyjnych: szkockiego, walijskiego oraz angielskiego (który obejmuje swym zasięgiem także Gibraltarię). Każde z 9 Biur Rządowych, tworzy własny Plan Rozwoju Regionu (*Regional Development Plan – RDP*), w oparciu o strategię rozwoju lokalnego opracowaną przez Agencję Rozwoju Regionalnego (*Regional Development Agency*)²⁶.

Na poziomie centralnym, znaczącą rolę odgrywa Ministerstwo Pracy i Emerytur (*DWP*), oraz działający w jego ramach Departament ds. Europejskiego Funduszu Społecznego (*wcześniej ESF Unit*, a od 2001 roku przemianowana na *ESF Division*). Projekt planu rozwoju dla Celu 3 oraz programu EQUAL jest przygotowy-

---

²⁴ *Objective 3, 2000-2006, Operational Programme for England and Gibraltar – Programme Complement*, Edycja trzecia, listopad 2004, s. 3.

²⁵ T. Kierzkowski, *Zarządzanie...*, dz. cyt., s. 63.

²⁶ *2005 Applications...*, dz. cyt., s. 22.

wany przez Ministerstwo Pracy i Emerytur przy współpracy z instytucjami szkockimi i walijskimi.

Departament ds. EFS-u odpowiedzialny jest m.in. za:

- sprawdzanie zgodności wytycznych dotyczących wdrażania EFS, tworzonych na poziomie regionalnym z wytycznymi ogólnymi, włączając Rządową Strategię Zatrudnienia;
- opracowanie i dostarczenie Komisji Europejskiej raportów i statystyk z postępów we wdrażaniu EFS;
- współpraca z Biurami Rządowymi;
- kontrola systemów zarządzania finansami;
- zapewnienie spójności wdrażanych projektów z wytycznymi²⁷.

Departament jest także istotnym uczestnikiem procesu wdrażania programów finansowych, ze względu na pełnioną przez siebie funkcję zarówno instytucji zarządzającej, jak i płatniczej. Funkcje instytucji zarządzającej posiadają także poszczególne Biura Rządowe (funkcje te przekazane są przez Ministerstwo).

Bardzo istotną instytucją biorącą udział w nadzorowaniu wdrażania EFS-u, jest krajowy Komitet Monitorujący (*Great Britain Monitoring Committee – GBMC*), angielski Komitet Monitorujący (*English Programme Monitoring Committee – PMC*) oraz Regionalne Komitety Monitorujące (*Regional Committees*). Dla Celu 3, oprócz angielskich komitetów, powołano także komitety w Szkocji i Walii. Przedstawicielem angielskiego Komitetu (*PMC*) jest jednocześnie przedstawiciel Ministerstwa Pracy i Emerytur, a oprócz

---

²⁷ *News Magazine – Issue 4 (Nov 01)*, strona rządowa EFS w Wielkiej Brytanii – <http://www.esf.gov.uk> z dnia 18.04.2006.

niego w skład Komitetu wchodzi przedstawiciele: poszczególnych Komitetów Regionalnych, Ministerstwa Handlu i Przemysłu (*Department for Trade and Industry*), komisji ds. równości (*equality commissions*), partnerzy społeczni, przedstawiciele Komisji Europejskiej, organizacji krajowych oraz władz lokalnych. Podstawowym zadaniem tego Komitetu jest monitoring programów operacyjnych wdrażanych w ramach Celu 3. Sekretariat Komitetu jest ulokowany w Departamencie ds. EFS-u²⁸. Instytucją blisko współpracującą z Komitetem Monitorującym jest także Brytyjski Stały Zespół Ewaluacyjny (*United Kingdom Evaluation Standing Group*), powołany w celu czuwania nad realizacją ewaluacji Programu CSF (Podstaw Wsparcia Wspólnoty), a w szczególności nad ewaluacjami Celu 3 dla Anglii (i Gibraltaru), Szkocji oraz Wali²⁹. W przypadku Komitetów Regionalnych, zakres kompetencji obejmuje monitoring i ewaluację projektów wdrażanych na poziomie regionalnym oraz opracowywanie sprawozdań dla angielskiego Komitetu Monitorującego (*PMC*). Prace Komitetów Regionalnych wspierane są przez Biura Rządowe, które ze względu na pełnienie przez nie funkcji instytucji wdrażającej działania i projekty, posiadają także dostęp do informacji niezbędnych do właściwego monitoringu programów.

Instytucjami płatniczymi (*Co-financing Organisations – CFO's*), w każdym z 9 regionów są: Centra Pracy (*Jobcentre Plus*) oraz Rada ds. Zdobywania Kwalifikacji (*Learning and Skills Council*). W niektórych regionach taką funkcję pełnią także Agencje

---

²⁸ *ESF 2000-2006, Objective 3...*, dz. cyt., s. 69.

²⁹ B. Ciężka, *Analiza raportów z ewaluacji mid-term programów współfinansowanych przez UE – wnioski dla polskiego systemu ewaluacji*, Ekspertyza dla Ministerstwa Gospodarki i Pracy, <http://www.fundusze-strukturalne.gov.pl> z dnia 17.03.2006, s. 10.

Rozwoju Regionalnego (*RDA*) oraz lokalne jednostki władzy. Do podstawowych zadań instytucji płatniczych należy finansowe zarządzanie środkami unijnymi, w tym przygotowywanie i przedkładanie Komisji Europejskiej certyfikowanych wniosków o płatność oraz otrzymywanie płatności z Komisji³⁰.

a. Zasady wdrażania EFS-u i wyboru projektów

Proces wyboru i realizacji projektów, odbywa się na podstawie dokumentów programowych opracowanych przez Biura Rządowe dla poszczególnych regionów. Projekty dzielą się pod względem wnioskowanej sumy oraz swojego zasięgu na: projekty krajowe (*National Projects*) oraz projekty lokalne (*Global Grnats*). Te pierwsze administrowane są przez Departament ds. EFS-u i muszą spełniać następujące kryteria:

- otwarte dla beneficjentów ze wszystkich 9 regionów;
- skierowane bezpośrednio do minimum 2 regionów³¹.

Projekty globalne (regionalne) realizowane są znacznie częściej niż projekty o zasięgu krajowym, przeznaczone są przede wszystkim dla lokalnych i wspólnotowych organizacji (*community organizations*). Wnioskowana kwota w tego typu projektach nie może przekraczać 10,000 funtów. Docelowo przeznaczone są one na realizację założeń Celu 3, w szczególności na aktywizację i zbliżanie beneficjentów do rynku pracy. Ten typ projektów administrowany jest przez poszczególne Biura Rządowe, właściwe dla danego regionu.

---

³⁰ T. Kierzkowski, *Zarządzanie...*, dz. cyt., s. 17.

³¹ *ESF Structure*, strona rządowa EFS w Wielkiej Brytanii, <http://www.esf.gov.uk>. z dnia 20.04.2006.

System wyboru projektów jest otwarty i stały w celu zapewnienia finansowania projektom najlepiej spełniającym założenia programowe. Funkcjonuje on w taki sposób, by uniknąć finansowania projektów powielających realizowane już działania. Poszczególne projekty oceniane są przez panele ekspertów, a sam proces wyboru projektów składa się z następujących etapów:

- Wyodrębnienie projektów z poprawnie wypełnionym formularzem aplikacyjnym;
- Sporządzenie listy projektów, z najwyższymi ocenami, które następnie przedstawiane są do akceptacji komitetowi, składającemu się z przedstawicieli Biura Rządowego oraz partnerów regionalnych;
- Decyzja ostateczna o kwalifikacji danego projektu, wydana jest przez komitet i na tej podstawie tworzone są listy rankingowe;
- Instytucje, których projekty zostały odrzucone, mają prawo do odwołania się od decyzji komitetu³².

W celu ograniczenia liczby odwołań Biura Rządowe przekazują aplikantom szczegółowe i wyczerpujące informacje na temat zidentyfikowanych braków i nieprawidłowości projektów, nie tylko w końcowej fazie procedury selekcyjnej, ale także na etapie wstępnej oceny wniosków³³. Jeśli projekt zostanie rozpatrzony pozytywnie, to wraz z decyzją o jego zatwierdzeniu komitet przesyła projektodawcy dwa egzemplarze umowy, a wdrażanie projektu rozpoczyna się w momencie ich podpisania.

---

³² *2005 Applications Guide – Filling in the Application Form*, strona rządowa EFS, <http://www.esf.gov.uk>, z dnia 5.04.2006.

b. Wysokość, źródła i zasady współfinansowania projektów realizowanych w ramach EFS

Najniższa wartość współfinansowania dotyczy obszarów objętych Celem 2 i 3 – wynosi ona maksymalnie 45% całkowitego kosztu, kwalifikującego się do wsparcia. Pozostałe 55% musi być zapewnione z innych źródeł (*match funding*), tj. publicznych, bądź publicznych i prywatnych, przy czym minimum 10% musi pochodzić ze środków publicznych. Kluczową rolę pełni tu zasada koncentracji, mająca na celu koncentrację środków finansowych pochodzących z zasobów europejskich na realizację ograniczonej liczby priorytetowych celów, przy czym współfinansowanie ze środków EFS nie może być niższe niż 25% całości kwalifikowanych kosztów³⁴. Wysokość współfinansowania podawana jest we wniosku aplikacyjnym, a następnie w umowie podpisywanej między beneficjentem końcowym a stroną rządową i musi ona zostać zachowana podczas realizacji projektu oraz potwierdzona na etapie jego zamykania. Wszelkie ewentualne zmiany muszą uzyskać wcześniejszą zgodę i zostać potwierdzone przez Biuro Rządowe³⁵.

Współfinansowanie projektów może pochodzić zarówno ze środków publicznych (*public match funding*) jak i prywatnych (*private match funding*). W przypadku korzystania ze środków publicznych, obowiązkowe dla projektodawcy jest dołączenie do wniosku tzw. świadectwa współfinansowania (*Public Match Funding Certificate – PMFC*), poświadczającego posiadanie przez niego

---

³³ T. Kierzkowski, *Zarządzanie...*, dz. cyt., s. 43.

³⁴ *2005 Applications Guide – Rules and Regulations*, strona rządowa EFS, <http://www.esf.gov.uk>, z dnia 5.04.2006.

³⁵ T. Kierzkowski, *Zarządzanie...*, dz. cyt., s. 66.

środków niezbędnych do realizacji projektu³⁶. Instytucja publiczna, która odpowiada za współfinansowanie danego projektu, dokonując przelewu, staje się jednocześnie podmiotem monitoringu i kontroli finansowania ze strony odpowiednich organów. W Wielkiej Brytanii, za instytucję publiczną uznaje się każdą organizację, która otrzymuje minimum 50% funduszy na swoje funkcjonowanie ze środków budżetu centralnego lub lokalnego (nie wlicza się w tę sumę płatności za pracę czy zlecenia wykonywane na rzecz danej organizacji przez przedsiębiorstwa prywatne)³⁷. Środki publiczne mogą także pochodzić z konkretnych programów rządowych, pod warunkiem jednak, że dany program nie otrzymuje wsparcia z EFS-u, np. w ramach programu horyzontalnego³⁸.

W przypadku współfinansowania ze środków prywatnych, za jednostkę mogącą zapewnić taki rodzaj finansowania, uznaje się:

- przedsiębiorstwa publiczne z ograniczoną odpowiedzialnością;
- przedsiębiorstwa prywatne z ograniczoną odpowiedzialnością;
- spółka zwykła bez akcjonariuszy;
- spółki korporacyjne;
- spółki jednoosobowe;
- inwestorzy indywidualni³⁹.

---

³⁶ *Applications Guide for Alternative Bidders, Spring 2005*, <http://www.europeanfundingne.co.uk/downloads/documents/20050516121703.pdf> z dnia 15.04.2006., s. 53.

³⁷ Tamże, s. 54.

³⁸ T. Kierzkowski, *Zarządzanie...*, dz. cyt., s. 67.

³⁹ *Applications Guide...*, dz. cyt., s. 55.

Drugą kategorią środków jest podział na wkład finansowy i niefinansowy, inaczej rzeczowy i niematerialny (*in kind contribution*). Przykładem wkładu niefinansowego mogą być usługi lub środki trwałe w postaci np. pomieszczeń przeznaczonych na szkolenia. Taka kategoria wkładu uwzględniana jest przy określaniu całkowitego kosztu projektu, przy założeniu, że jest to koszt kwalifikowany. Powinien być on także potwierdzony odpowiednimi dokumentami w postaci faktur, kosztorysów czy harmonogramów pracy.

Funkcję kontrolną dla finansowania projektów pełni Jednostka Weryfikacji i Audytu (*Verification and Audit Team*) przy Departamencie ds. EFS-u, a także jednostki kontroli wewnętrznej w poszczególnych Biurach Rządowych. W ten sposób kontrolowane jest co najmniej 5% wydatków z EFS-u⁴⁰. Procedura kontrolna przeprowadzana jest głównie pod kątem zgodności realizowanego projektu z jego założeniami oraz wnioskami o płatność, prawidłowości i kwalifikowalności kosztów, a o jej przeprowadzeniu beneficjent końcowy musi zostać powiadomiony przynajmniej cztery tygodnie wcześniej, aby mógł przygotować odpowiednią dokumentację⁴¹.

3. Realizacja założeń Celu 3 Europejskiego Funduszu Społecznego w regionie South West – Plan Rozwoju Regionalnego

Region South West z wyjątkiem Kornwalii oraz Wysp Scilly podlega obszarowi Celu 3, na realizację którego w latach 2000-2006 przeznaczono 149 milionów funtów. Regionalny Plan Rozwoju (*Regional Development Plan*) jest kluczowym dokumentem określa-

---

⁴⁰ *ESF 2000-2006, Objective 3...*, dz. cyt., s. 80.

⁴¹ T. Kierzkowski, *Zarządzanie...*, dz. cyt., s. 78.

jącym priorytety Celu 3 w regionie. Ogólnym założeniem jest kreowanie środowiska biznesowego, atrakcyjnego dla przedsiębiorców i inwestorów spoza regionu, w celu generowania nowych miejsc pracy oraz wysoko wykwalifikowanej kadry⁴². Natomiast celem strategicznym jest konkurencyjna pozycja regionu w zarówno w skali kraju, jak i na arenie międzynarodowej oraz zapewnienie jego ciągłego i zrównoważonego rozwoju⁴³. Główne obszary działania zostały podzielone na:

- Przedsiębiorczość i umiejętności – rozwijanie sektora MŚP; zarządzanie i partnerstwo; doskonalenie kwalifikacji zawodowych; podnoszenie jakości nauczania w odniesieniu do potrzeb rynku pracy.
- Pomoc długotrwale bezrobotnym w powrocie na rynek pracy – promocja włączenia społecznego; ekonomiczny rozwój regionu.
- Polityka równości – wsparcie dla rodziców samotnie wychowujących dzieci, osób niepełnosprawnych oraz mniejszości narodowych; równouprawnienie kobiet i mężczyzn na rynku pracy⁴⁴.

W pierwszym z wymienionych obszarów, kluczową rolę odgrywa *Enterprise and Skills Alliance*, która zrzesza organizacje i instytucje mające największy wpływ na rozwój przedsiębiorczości i edukacji. Do najważniejszych członków należą: Konfederacja Prze-

---

⁴² *Regional Development Plan for South West Region 2000-2006, European Social Fund, Objective 3, Government Office for the South West, 2005, s. 5.*

⁴³ Tamże, s. 6.

⁴⁴ *ESF in the South West – Promoting employment opportunities for all (2000-2006), Government Office for the South West, 2005, s. 6.*

mysłu Brytyjskiego (*Confederation of British Industry*), Federacja Pracodawców Przemysłu Maszynowego (*Engineering Employers Federation*), Federacja Małej Przedsiębiorczości (*Federation of Small Businesses*), Rada Finansowania Szkolnictwa Wyższego w Anglii (*Higher Education Funding Council for England*), Główne Centrum Pracy (*Jobcentre Plus*), Rada ds. Zdobywania Kwalifikacji (*Learning and Skills Council*), Sieci Kompetencji dla Biznesu (*Skills for Business Network*), South West Local Government Association, Agencja Rozwoju Regionalnego dla regionu South West (*South West of England Regional Development Agency*), Służba Doradztwa Pojednania i Arbitrażu (*Advisory, Conciliation and Arbitration Service*), Stowarzyszenie Uczelni Wyższych (*Association of Colleges*), Zrzeszenie Szkoleniowców (*Association of Learning Providers*), Organizacja Connexions (wsparcie dla dzieci i młodzieży w wieku 13 – 19), Organizacja Equality South West, Biuro Rządowe dla regionu South West, Fundacja na rzecz Szkolnictwa Wyższego w South West (*Higher Education Association for South West England*), Agencja Rozwoju Szkolnictwa (*Learning and Skills Development Agency*), Krajowy Instytut Kształcenia Ustawicznego (*National Institute of Adult Continuing Education*), Krajowa Unia Studentów (*National Union of Students*), i inne⁴⁵.

Analiza subregionalna zamieszczona w Regionalnym Planie Rozwoju, szczegółowo charakteryzuje poszczególne okręgi, wyka-

---

⁴⁵ Strona internetowa instytucji Enterprise and Skills Alliance, <http://www.southwest-skillsstrategy.info/partners.asp> z dnia 26.04.06.

zując ich słabe i moce strony, przede wszystkim pod kątem zatrudnienia⁴⁶ i wykształcenia⁴⁷:

- **West of England** – okręg o najwyższej liczbie osób zdolnych do pracy w całym regionie (570,000), posiada najniższy wskaźnik bezrobocia – 1,9%, z czego 25% stanowią osoby poniżej 25 roku życia, a 13% to osoby powyżej 50 roku życia. Zauważalne bezrobocie jest głównie krótkofalowe (pozostawanie bez zatrudnienia poniżej 12 miesięcy). Okręg charakteryzuje najwyższy w regionie procent osób posiadających wykształcenie na poziomie NVQ 3 (*National Vocational Qualification*) – ponad 50%.

NVQ określa kwalifikacje zawodowe uzyskane podczas szkolenia zawodowego w miejscu pracy. Kwalifikacje określane według narodowych standardów zawodowych mogą być uzyskane na etapie kariery, w każdym wieku. NVQ dzieli się na pięć szczebli zaawansowania, zaczynając od podstawowego (*foundation*) do w pełni profesjonalnego na najwyższym poziomie zarządzania (*chartered, professional and senior management*)⁴⁸.

Poniżej poziomu NVQ 3 kwalifikacje posiada 49,7% ludności, natomiast 10,1% nie posiada żadnych kwalifikacji.

- **Devon** – drugi pod względem liczby osób zdolnych do pracy okręg (520,000) z relatywnie wysokim wskaźnikiem bezrobocia – 2,6%. Aż 26% osób pozostających bez pracy to osoby młode poniżej 25 roku życia, lecz jest to bezrobocie krótkoterminowe. Zauważalne są

---

⁴⁶ *Regional...*, dz. cyt., s. 8-9.

⁴⁷ Tamże, *Part 3, Appendix B, Sub Regional Profiles*, Government Office for the South West, 2005, s. 118-133.

⁴⁸ Strona internetowa Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Londynie: <http://london.polemb.net/index.php?document=87> z dnia 1.05.06.

duże różnice w rozwoju między terenami miejskimi i wiejskimi. W okręgu tym 59,8% mieszkańców posiada kwalifikacje zawodowe poniżej poziomu NVQ 3, a 26% – powyżej poziomu NVQ 2.

- **Bournemouth, Dorset, Poole** – liczba osób zdolnych do pracy wynosi około 340,000; niski poziom bezrobocia 1,5%, z czego wysoki procent stanowią mężczyźni powyżej 50 roku życia – ponad 21%. Poziom ogólnego wykształcenia mieszkańców zaliczany jest do najniższych w regionie – aż 14% nie posiada żadnych kwalifikacji zawodowych, 58,8% posiada kwalifikacje poniżej poziomu NVQ 3.

- **Wiltshire & Swindon** – liczba osób zdolnych do pracy wynosi 320,000, przy jednocześnie jednym z najniższych wskaźników bezrobocia wynoszącym 1,4%, z czego największy odsetek stanowią kobiety i osoby poniżej 25 roku życia, a zaledwie 9% to osoby pozostające bez pracy dłużej niż 12 miesięcy. Około 50% mieszkańców okręgu posiada kwalifikacje na poziomie mniejszym niż NVQ 3, w tym 11,3% nie posiada żadnych.

- **Gloucestershire** – osoby zdolne do pracy – 290,000, z czego bezrobotni stanowią 2,2%; wysoki wskaźnik bezrobocia wśród kobiet powyżej 50 roku życia oraz bardzo wysoki procent (20%) osób długotrwale bezrobotnych. 53,9% osób posiada kwalifikacje zawodowe poniżej poziomu NVQ 3 i jest to drugi pod względem poziomu wykształcenia okręg w regionie.

- **Somerset** – jest to najmniejszy okręg, w którym zamieszkuje około 230,000 osób zdolnych do pracy. Bezrobocie wynosi 1,9%, z czego większość stanowią osoby powyżej 50 roku życia, długotrwale pozostające bezrobotni.

stające bez pracy. Kwalifikacje zawodowe poniżej poziomu NVQ 3, posiada ponad 57,8%, w tym 11,7% nie ma żadnych.

W latach 1997-1998 Priorytetami 1, 2 i 3 Europejskiego Funduszu Społecznego, w Wielkiej Brytanii zostało objętych 409.511 beneficjentów, z czego 28,047 byli to mieszkańcy regionu South West. Kwota tego wsparcia w regionie wyniosła 20.724.031 funtów, z czego na jedną osobę wsparcie to wyniosło 739 funtów. Efekty projektów finansowanych z EFS-u, zrealizowanych w całym regionie, są zdecydowanie lepsze niż w skali całego kraju. Świadczy o tym między innymi liczba osób, korzystających ze wsparcia, które założyły własną działalność gospodarczą – w regionie to 4,5%, a w skali kraju 3,3%. Beneficjenci, którzy kontynuowali zatrudnienie w dotychczasowy miejscu pracy, w regionie stanowili 38,5%, a w całym kraju było to 35,3%⁴⁹.

Ponad połowa beneficjentów (56,2%), która w pełni skorzystała ze wsparcia EFS, nie miała żadnych kwalifikacji zawodowych, a 28,9% miało jedynie podstawowe. W porównaniu z całym krajem, stosunkowo wysoka liczba osób z wysokimi kwalifikacjami skorzystała ze wsparcia w ramach doksztalcania, kształcenia ustawicznego oraz szkoleń – w regionie było to 4,5% beneficjentów, podczas gdy w skali kraju z tego typu wsparcia skorzystało 2,4% beneficjentów. W podobny sposób wygląda sytuacja wsparcia dla osób długotrwale bezrobotnych, gdzie w regionie aż 20,6% byli to

---

⁴⁹ *Regional...*, dz. cyt., Part 3, Appendix C, Review of Previous Profiles, Government Office for the South West, 2005, s. 137.

Tabela 2. Efekty wsparcia EFS w regionie

Priorytet 1, 2 i 3 (Celu 3) EFSu w roku 1998 – Efekty			
	South West		Wielka Brytania
	Liczba	%	%
Kontynuacja zatrudnienia	6,996	38,5	35,3
Założenie działalności gospodarczej	809	4,5	3,3
Dokształcanie (szkolenia), kształcenie ustawiczne	5,618	31	30,1
Bezrobotni, którzy ukończyli kursy	4,725	26	31,3
Suma	18,148	100	100

Źródło: Opracowanie własne na podst. Regional Development Plan for South West Region 2000-2006, Part 3, Appendix C, Review of Previous Profiles, Government Office for the South West, 2005, s. 137.

beneficjenci pozostający bez pracy dłużej niż 3 lata, natomiast w kraju wskaźnik ten wyniósł 16,2%. W przypadku osób pozostających bez pracy nie dłużej niż 6 miesięcy, było to 42,8% a w skali kraju – 48,4%. Z pomocy skorzystały także osoby pochodzące z mniejszości narodowych (ok. 3%), a także osoby niepełnosprawne – 21,4%. Wśród beneficjentów w regionie, 54,6% stanowili mężczyźni (55,5% w skali kraju), a 45,4% to kobiety (44,5% w skali kraju). Pod względem wiekowym 45% stanowiły osoby poniżej 24 lat (47,9% w skali kraju), a powyżej 50 roku życia było 8,1% beneficjentów, (7,6% w skali kraju)⁵⁰.

Podsumowując te wyniki, mocnymi stronami realizacji Priorytetów w ramach Celu 3 EFS, były przede wszystkim: liczba

⁵⁰ *Efekty wsparcia EFS w regionie, Źródło: Opracowanie własne na podst. Regional Development Plan for South West Region 2000 – 2006, Part 3, Appendix C, Review of Previous Profiles, Government Office for the South West, 2005, s. 138.*

osób które znalazły pracę, bądź zdecydowały się założyć własną działalność gospodarczą, wysoka liczba osób, które podniosły swoje kwalifikacje zawodowe do poziomu co najmniej średniego, wysoka liczba długotrwale (powyżej 3 lat) bezrobotnych, którzy w pełni skorzystali z różnych metod wsparcia. Najslabszą stroną okazała się dość niska liczba osób pochodzących z mniejszości narodowych, która skorzystała z pomocy w ramach EFS⁵¹.

Tabela 3. Sprawozdanie z finansowania projektów w regionie South West z EFS-u, Stan na dzień 31.12.2004.

Miara	Budżet EFS %	Kwota (£)	Projekty w trakcie (realizacji) finansowania (£)	Projekty zakończone (rozliczone) (£)	Projekty w trakcie realizacji – kwoty w %	Projekty zakończone – kwoty w %
1.1 Rozwój i modernizacja instrumentów rynku pracy	10%	4.302.270	1.169.771	960.543	27,18%	22,33%
1.2 Integracja zawodowa bezrobotnych, powracających na rynek pracy i młodzieży	90%	36.089.408	19.114.776	6.747.023	52,97%	18,70%
2.1 Zwiększanie dostępu do edukacji	20%	7.096.776	3.089.299	1.339.814	43,53%	18,88%
2.2 Znoszenie barier w dostępie do rynku pracy	78%	30.508.060	15.596.741	3.110.814	51,12%	10,19%

⁵¹ *Regional Development Plan for South West Region 2000 – 2006, Part 3, Appendix C, dz. cyt., s. 140.*

2.3 Zwalczenie dyskryminacji na rynku pracy	2%	772.158	542.674	229.484	70,28%	29,72%
3.1 Zwiększanie dostępu do kształcenia ustawicznego	70%	30.426.735	12.661.010	9.565.022	41,61%	31,44%
3.2 Podnoszenie jakości kształcenia ustawicznego w odniesieniu do potrzeb rynku pracy	30%	12.609.910	3.914.759	4.560.291	31,05%	36,16%
4.1 Kształtowanie umiejętności pracowników w celu adaptacji do zmian technologicznych i ekonomicznych	40%	7.341.105	2.149.774	1.974.896	29,28%	26,90%
4.2 Rozpoznawanie i zaspokajanie potrzeb w zakresie nowych umiejętności	45%	8.083.227	3.085.549	2.129.835	38,22%	26,38%
4.3 Przedsiębiorczość i konkurencyjność sektora MŚP	15%	2.761.503	1.485.542	461.731	53,79%	16,72%
5.1 Zwiększanie dostępu kobiet do rynku pracy	99%	7.325.009	1.600.248	945.96	21,85%	12,91%
5.2 Wsparcie badań nad dyskryminacją w pracy	1%	59.75	40.385	19.365	67,59%	32,41%

Źródło: Opracowanie własne na podst. Regional Development Plan for South West Region 2000-2006, Part 2, Process and Priorities for Action, Government Office for the South West, 2005, s. 50.

Ogólny schemat funkcjonowania cyklu projektowego w realiach polskich jak i brytyjskich, jest porównywalny. Istota odrębności tych dwóch systemów polega przede wszystkim na wspomnianych wcześniej różnicach społecznych, a co za tym idzie innych sposobach definiowania potrzeb i celów, a także na różnicach w

systemie instytucjonalnym. Bardzo rozbudowana rola trzeciego sektora (NGO's) w Wielkiej Brytanii ma znaczny wpływ na ilość realizowanych projektów miękkich. Wielka Brytania ma także większe doświadczenie od Polski w opracowywaniu i implementacji projektów finansowanych z funduszy strukturalnych. Wniosek, jaki się nasuwa jest taki, że „praktyka czyni mistrza”, a Wielka Brytania będąc członkiem Unii Europejskiej ponad trzydzieści lat, miała sporo czasu, aby stać się takim przysłowiowym „mistrzem” w pracy z funduszami unijnymi, czy też samymi projektami, z czego polskie organizacje czy instytucje, powinny korzystać np. w ramach wymiany doświadczeń czy transferu dobrych praktyk.